

Tormay Cécile – Napkelet

Öröm és megtiszteltetés számomra, hogy laudációt mondhatok abból az alkalomból, hogy a Magyar Örökség és Európa Egyesület Tormay Cécile-nek és az általa alapított Napkelet című folyóiratnak ítélte a Magyar Örökség kitüntető díjat.

Tormay Cécile (1875-1937) szépírói munkássága 1899-ban az Apródszerem c. novelláskötettel indul. Már első alkotásaiban felfedezhető írásművészetének talán legértékesebb eleme: az atmoszféra teremtő erő. Írói pályája 1918-ig töretlen a korabeli magyar irodalomban, rendkívüli a nemzetközi elismertsége is. Novellái, regényei rendszeresen jelennek meg olasz, francia, német folyóiratokban, regényeit sorozatban adják ki a jelentős német, francia, olasz kiadók. Méltatása politikai beállítódástól függetlenül Anatole France-tól D'Annunzióig egyöntetűen elismerő. A Berliner Tageblatt, a Weltpiegel, a Vossische Zeitung, a drezdai Sonne versengnek Tormay műveinek kiadási jogáért. Marcel Tinayre, Marcel Prevost, Calman Lévy – a legnagyobb francia irodalmi folyóiratok számára igyekeznek megnyerni Tormay műveinek kiadási jogait. Felfedezik benne a modern, vegytisztán politikamentes, impresszionista, lírai színezetű szó- és hangulatművészt. Tormay rövidesen a legismertebb magyar íróként a kortárs világirodalom elismert tagja lesz. *Az Emberek a kövek között*, *A régi ház*, *a Viaszfigurák* ennek a különleges, modern stílusnak az ékkövei. Műveit ekkor már angol, német, holland, olasz, finn, észt, francia nyelven is olvashatják. Szerb Antal szerint annak a stílusnak és stílusteremtő életérzésnek volt a hordozója, amely legmagasabb szintjét Babits fiatalkori verseiben, Kosztolányi és Tóth Árpád költészetében érte el. Figyelmét a történelem és a politika eseményei néhány esztendőre más irányba terelik. E korszak kiemelkedő alkotói termése a *Bujdosó könyv*.

1923-ban Klebelsberg Kuno kultuszminiszter személyesen kéri fel egy olyan folyóirat megalapítására, mely méltán reprezentálhatja a korszak magyar szellemi életének legkiválóbb megnyilvánulását, bemutatva a nem nyugatos írók, történészek, zenetudósok, művelődéspolitikusok legértékesebb alkotásait. A folyóirat címének – Napkelet - választása is tudatos. A Nyugattól eltérő szellemi pólus a magyar keresztény, nemzeti polgári, a középosztály szellemiségét tükröző, és azt tudatosan felvállaló folyóirat születik meg ekkor.

Tormay haláláig, 1937-ig e lap főszerkesztője, irányának alakítója. Lapja a Trianon következtében politikailag szétszabdalt, kulturális értelemben azonban tovább létező egész magyar nemzet szellemi műhelye kíván lenni. Ezért keresi kitartóan a lehetőséget arra is, hogy a Nyugat legjelentősebb, valódi értékeit teremtő írói is megszólaljanak folyóiratában. Ez irányú számos kísérlete – nem az ő hibájából – kudarcot vall.

A Napkeletben publikál – sokak között – Áprily Lajos, Erdélyi József, Herczeg Ferenc, Hóman Bálint, Kodály Zoltán, Mályusz Elemér, Mécs László, Németh László, Oláh György, Reményik Sándor, Sík Sándor, Szekfű Gyula, Zilahy Lajos, Horváth János.

Tormay Cécile élete utolsó éveiben visszatér a szépirodalomhoz. Ekkor már nemcsak mint író nő világhírű, hanem közéleti személyiségként is az.

1935-ben francia javaslatra a Madame Curie halála után megüresedett Szellemi Együttműködés Nemzetközi Bizottsága elnökévé választják. Ez az ENSZ elődjének, a Népszövetségnek volt egyik legfontosabb bizottsága akkoriban. 1936-ban az MTA illetékes bizottsága irodalmi Nobel-díjra terjeszti fel munkásságáért és *A régi ház* című, több, mint tucatnyi európai nyelven olvasható, ismert regényéért.

Írói pályájának utolsó, hatalmas szellemi teljesítménye *Az ősi küldött*. Szerb Antal szavaival: „van benne valami, amit hiába keresünk történelmi regényeinkben: atmoszféra, titok, félelem, az elmúlt századok sötét, ködös iszonyata. Nem egy bizonyos kor történelmi levegője van benne, hanem a Történelem levegője...”

Tisztelt ünneplő közönség! Nehéz sorsú népként nekünk a múltunkat is újra kell építenünk. A kommunista diktatúra torzító szellemi öröksége miatt most éppen a múlt hiteles feltárására és bemutatására van szükség. Tormay Cécile munkásságának és a Napkelet jelentőségének mai elismerése mérföldköves eseménye a valós, hiteles magyar múlt és kultúra helyreállításának nemzetünk kollektív tudatában.

Takaró Mihály